

2010-1921

שאול בר-לב

המייסד של תחום ביטחון
הקשר בצה"ל
ומפקדה הראשון של יחידת
כתבי הסתר "טופז"

תעודת זהות

- שאול לוינסון, לימים בר-לבב נולד בשנת 1921 בדרום אפריקה למשפחה ציונית, נצר למשפחת רבנים ומחנכים.
- הוריו הקימו בית ספר יהודי בביתם בשם הילל קולג' ושואל גדל בתוך בית הספר.
- בגיל 16 השלים בגרות, החל ללמוד לתואר ראשון במגמת הוראה באוניברסיטת קייפטאון והצטרף לתנועת הנוער "ישראל הצעיר".
- בשנת 1940 התנדב לצבא דרום אפריקה, היה חובש חטיבתי ובהמשך צפן והשתתף בקרבות מלחמת העולם השנייה.
- בהמשך עבר למצרים, נשלח לקורס צפנים וכצפן הגיע לאיטליה עם בנות הברית.
- עם סיום המלחמה חזר לדרום אפריקה, השלים את לימודיו האקדמיים, עלה ארצה והחל לעבוד כמורה.
- בשנת 1947 התגייס ל"הגנה" והקים את יחידת כתבי הסתר, בהמשך עבר לתח"ל וסיים את שירותו הסדיר כמפקד פלוגת קשר מטכ"ל.
- עם שחרורו מצה"ל החל לעבוד בחברה "של" הבריטית כמנהל כוח אדם.
- בשנת 1947 נשא לאישה את יהודית ונולדו להם שתי בנות, דבי וטליה והבן אבריאל, בעל תואר דר' במחשבת ישראל.
- שאול הלך לעולמו בשנת 2010 בגיל 89.

שאל בצבא דרום אפריקה

- בשנת 1940 התנדב שאל לצבא דרום אפריקה, עבר קורס חובשים ושירת כחובש חטיבתי.
- הוא השתתף בקרבות נגד האיטלקים בחבש, עבר עם החטיבה לאריתריאה ומשם למרס-א-מטרוק שבמצרים (בין אלכסנדריה לגבול הלובי), שם טיפל בפצועים בבית חולים תת-קרקעי.
- יום אחד קיבל חופשה והצטווה להתייצב בקהיר כדי לפגוש את אביו, שהיה הרב הצבאי הראשי של דרום אפריקה בדרגת סגן-אלוף.
- באותה חופשה נסע עם אביו לטיול בקומנדקר לארץ ישראל וביקר בבאר שבע, בתל אביב ובחיפה.
- בחופשה נוספת ביקר שנית בארץ ופגש לראשונה את יהודית, מי שעתידה להיות רעייתו.
- בהיותו בקהיר קיבל הצעה מקצין שהיה מקורב מאוד לאביו בזו הלשון: **"מה אתה עושה במדבר, הצבא זקוק לצפנים, בוא להיות צפן."**
- בשנת 1943 עבר קורס צפנים בצבא הבריטי בקהיר ושובץ כצפן בגדוד קשר דיביזיוני לקראת קרב אל-עלמיין.
- ממצרים הגיע לאיטליה, שם שירת כסמל צפנים עד סוף המלחמה.

שאול בצבא דרום אפריקה

שאול במדי הצבא הבריטי
בקורס צפנים - 1943

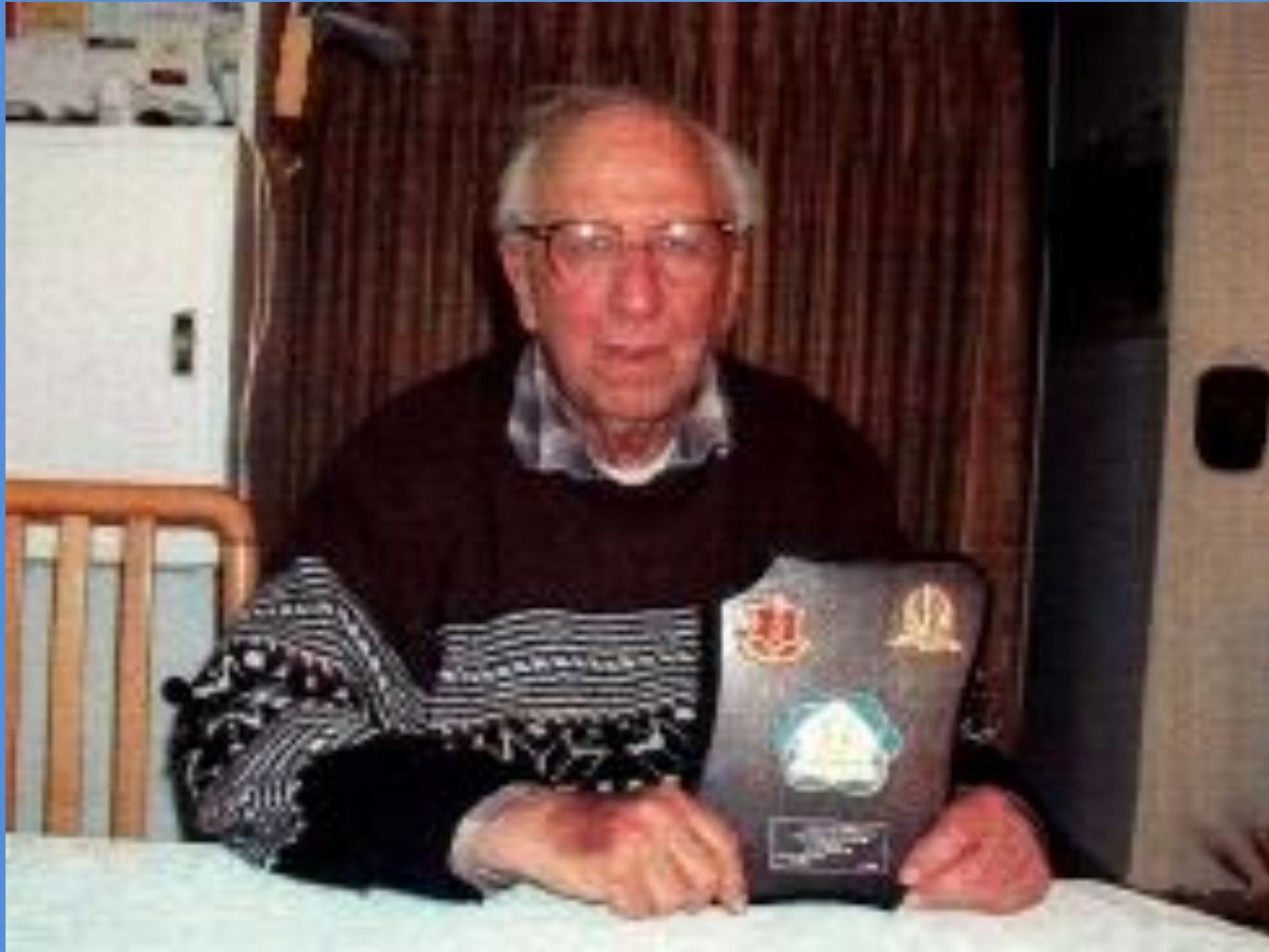

שאול במדי צבא דרום אפריקה
בפגישה עם אביו בקהיר - 1942

שאל בצה"ל

- בשנת 1947 עלה שאל ארצה, בסיוע שליחה מארץ ישראל שהתרשמה מידיעותיו וארגנה את עלייתו המהירה.
- הוא התגייס מיד ל"הגנה" ובראיון אצל יהושע מקובר (שוקה) מבכירי שירות הקשר, סוכם שיתחיל לפעול מיידית בתחום אבטחת המידע.
- שאל התחיל בייצור כתבי סתר במשרד קטן ברח' לילנבלום בת"א (בסמוך למרכז החקלאי שם שכן מטה שירות הקשר) ובמקביל הקים את מחלקת כתבי הסתר של חיל האוויר.
- הוא גייס לעזרתו שלוש בנות וביניהן את אשתו הטרייה יהודית.
- לאחר שהמצרים הפציצו את ת"א, עבר מטה שירות הקשר, כולל יחידת כתבי הסתר לבית הדר בת"א, משם לבניין המועצה הבלתי גמור בגבעתיים, משם ליפו, בהמשך לשרונה ולבסוף לצריפין.
- באותה עת ניהל והדריך שאל שני קורסים לעובדי כ"ס בבית פעילי ההסתדרות בת"א.
- בסוף שנת 1948 התמנה לקצין מודיעין וביטחון קשר במפקדת קשר"ד (לימים מפקד יחידה 387 – טופז) בדרגת רס"ן (ללא קורס קצינים).
- בשנת 1953 עבר קורס קצינים בבה"ד 1 (בגיל 32), בדרגת רס"ן. עם סיום הקורס עבר לתח"ל (כולל הקמת התחנה במוסקבה) וסיים את שירותו הסדיר בצה"ל כמפקד פלוגת קשר מטכ"ל בשנת 1955.
- המשיך בשירות מילואים כמ"פ בגדוד קשר מטכ"ל עוד 28 שנים.
- שני מושגים שטבע שאל שהם בשימוש עד היום – "צפן" ו"חדר כ"ס".

סיום השירות בצה"ל

שאול מציג את מגן המזכרת משירותו ביחידת "טופז"

אמצעי הצפנה ופיענוח באותה תקופה

- "אניגמה" (מיוונית - חידה) - משפחה של מכונות להצפנה ולפיענוח של טקסטים. שימשו את הכוחות הגרמנים והאיטלקים במלחמת העולם השנייה. בעלות הברית הצליחו לפענח את ההצפנה. נרכשו 50 מכשירים, לא נעשה בהם שימוש מבצעי, מעבר לניסויים.

מכונת "אניגמה"

- ויז'ינר - צופן החלפה רב-אלפביתי, המחליף כל אות באות אחרת מתוך אלפבית שונה (במפתח שונה).
- "צמדים" - דף שניתן היה לקבל בו קומבינציות רבות (שיטה 2).

- "תשבץ" - חוברת של כתבי סתר לרמת הגדוד (שיטה 1), המפתחות ל"תשבץ" הודפסו בדפוס נכטיגל בת"א.

- דפוס נכטיגל - בעל הדפוס היה ישראל נכטיגל, מאנשי שירות הקשר של ה"הגנה". בתו ורדה נכטיגל נישאה לימים לסלי גרנות, מ"פ הפעלה בגדוד הקשר של גייסות השריון - אוגדה 162.
- מח"פ - מפתח חד פעמי (שיטה 6).

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	
C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z		
D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z			
E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z				
F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z					
G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z						
H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z							
I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z								
J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z									
K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z										
L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z											
M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z												
N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z													
O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z														
P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z															
Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z																
R	S	T	U	V	W	X	Y	Z																	
S	T	U	V	W	X	Y	Z																		
T	U	V	W	X	Y	Z																			
U	V	W	X	Y	Z																				
V	W	X	Y	Z																					
W	X	Y	Z																						
X	Y	Z																							
Y	Z																								
Z																									

צופן ויז'ינר

האניגמה העברית

המלכה אליזבת' והנסיך פיליפ מתרשמים מהאניגמה בגירסתה המקורית.
משמאל: הגרסה המגויירת.

(התמונה - באדיבות "ידיעות אחרונות")

שאול האזרח

- בשנת 1956 השתחרר שאול מצה"ל והתחיל לעבוד בחברת "של" (לימים "פז") כמפקח מכירות אזורי לאזור הצפון.
- עם עזיבת "של" הבריטית את הארץ והפיכתה לחברת "פז" הישראלית מונה שאול כמנהל כוח אדם.
- בהמשך יצא לשליחות עליה לדרום אפריקה מטעם הפדרציה הציונית בדרום אפריקה.
- עם שובו ארצה חזר לחברת "פז" כמזכיר החברה והיה אחראי למחשוב החברה עד שפרש לגמלאות.
- כגמלאי עסק בהוראת אנגלית למנהלים, משקיף תנועה בהתנדבות, פעיל בוועד בית הכנסת הרפורמי בחיפה ועיסוקים נוספים.

שאול בר-לב

המייסד של תחום ביטחון
הקשר בצה"ל
ומפקדה הראשון של יחידת
כתבי הסתר "טופז"

2010-1921